

B O G A N M E L D E L S E R

Niels Banke og Poul Winding: Konjunkturer og Kriser. Einar Harcks Forlag. København 1951. 444 sider. Pris: 35 kr.

Som et ledd i revisjonen og nyskapingen av lærebøker til bruk ved undervisningen i økonomikk ved Handelshøyskolen i København har Niels Banke og Poul Winding i fellesskap gått løs på den vanskelige oppgaven å gi en samlet fremstilling av konjunkturproblemet. Niels Banke har skrevet første delen fra s. 11—105 som behandler den faktiske konjunkturutvikling i det 19. og 20. århundre og han gir dertil en kort oversikt over de viktigste konjunkturteorier for den første verdenskrig. Poul Winding har skrevet resten fra s. 105—439 som først gir en summarisk behandling av konjunkturteoriernes videre utvikling og deretter en meget inngående teoretisk analyse av konjunkturproblemet. Fremstillingen avsluttes med en behandling av konjunkturpolitikken og forholdet mellom denne og betalingsbalansen.

Det er således gjennomført en strengt logisk disponering som burde være velegnet for en lærebok med oppgave å gi studentene såvel detaljkunnskaper som en oversikt over de store linjer i de økonomiske sammenhenger. Skulle det reises en innvending mot disponeringen av stoffet måtte det være at hele den teoretiske behandlingen stilltiende bygger på forutsetningen om en »lukket sektor«, mens samspillet mellom konjunkturutviklingen i inn- og utland er heftet på som et anhang i avslutningen under behandlingen av konjunkturpolitikken. I land som Danmark og Norge vil dette samspillet være av en slik karakter at det trolig vil være den internasjonale økonomiske utviklingen som vil være den dominerende og bestemme utviklingens retning. For Norges vedkommende vil det utvilsomt være slik at virkninger av even-

tuelle bevegelser som primært har sin opprinnelse i innenlandske økonomiske forhold, vil begrense seg til en avdempning, eventuelt en forsterkning, av de bevegelser som slår innover utenfra. Noe liknende vil antakelig gjelde for Danmarks vedkommende. På denne bakgrunn ville det fra anmelderens synspunkt vært mere givende og realistisk — men sannsynligvis også vanskeligere — å innarbeide dette som et integrerende ledd i den teoretiske hovedfremstillingen.

Bokens deskriptive del er velproportionert og velskrevet. I en konsentrert men allikevel fyldig og vel avrundet beskrivelse vil studentene her få et tilstrekkelig og klart bilde av de faktiske konjunkturbevegelserne i de toneangivende land og i hjemlandet. Bruken av tabeller og tidskurver er vel avpasset etter formålet og de tjener som et utmerket supplement til den tekstlige fremstillingen.

Også utvalget av de konjunkturteorier som er beskrevet er behersket og vel avpasset etter formålet.

Bokens analytiske del — den teoretiske hovedfremstillingen — er, som rimelig, atskillig vanskeligere tilgjengelig. Det er et imponerende stykke arbeid Poul Winding her har utført, et arbeid som må avtvinge den største respekt, ikke minst fordi han har forsøkt å samle mange spredte og forskjelligartede bidrag til et helhetsbilde og fordi han på enkelte punkter har valgt et helt personlig opplegg. Behandlingen begynner med en del definisjoner og begrepsavgrensninger som til slutt samles i en oversikt over hovedstørrelsene i et nasjonalregnskap eller »økosirk-relasjoner«. Forfatteren bruker her en terminologi som i allfall på ett avgjørende punkt avviker fra den som er blitt alminnelig og som i allfall har skaffet anmelderen en del hodebry.

B O G A N M E L D E L S E R

Niels Banke og Poul Winding: Konjunkturer og Kriser. Einar Harcks Forlag. København 1951. 444 sider. Pris: 35 kr.

Som et ledd i revisjonen og nyskapingen av lærebøker til bruk ved undervisningen i økonomikk ved Handelshøyskolen i København har Niels Banke og Poul Winding i fellesskap gått løs på den vanskelige oppgaven å gi en samlet fremstilling av konjunkturproblemet. Niels Banke har skrevet første delen fra s. 11—105 som behandler den faktiske konjunkturutvikling i det 19. og 20. århundre og han gir dertil en kort oversikt over de viktigste konjunkturteorier for den første verdenskrig. Poul Winding har skrevet resten fra s. 105—439 som først gir en summarisk behandling av konjunkturteoriene videre utvikling og deretter en meget inngående teoretisk analyse av konjunkturproblemet. Fremstillingen avsluttes med en behandling av konjunkturpolitikken og forholdet mellom denne og betalingsbalansen.

Det er således gjennomført en strengt logisk disponering som burde være velegnet for en lærebok med oppgave å gi studentene såvel detaljkunnskaper som en oversikt over de store linjer i de økonomiske sammenhenger. Skulle det reises en innvending mot disponeringen av stoffet måtte det være at hele den teoretiske behandlingen stilltiende bygger på forutsetningen om en »lukket sektor«, mens samspillet mellom konjunkturutviklingen i inn- og utland er heftet på som et anhang i avslutningen under behandlingen av konjunkturpolitikken. I land som Danmark og Norge vil dette samspillet være av en slik karakter at det trolig vil være den internasjonale økonomiske utviklingen som vil være den dominerende og bestemme utviklingens retning. For Norges vedkommende vil det utvilsomt være slik at virkninger av even-

tuelle bevegelser som primært har sin opprinnelse i innenlandske økonomiske forhold, vil begrense seg til en avdempning, eventuelt en forsterkning, av de bevegelser som slår innover utenfra. Noe liknende vil antakelig gjelde for Danmarks vedkommende. På denne bakgrunn ville det fra anmelderens synspunkt vært mere givende og realistisk — men sannsynligvis også vanskeligere — å innarbeide dette som et integrerende ledd i den teoretiske hovedfremstillingen.

Bokens deskriptive del er velproportionert og velskrevet. I en konsentrert men allikevel fyldig og vel avrundet beskrivelse vil studentene her få et tilstrekkelig og klart bilde av de faktiske konjunkturbevegelserne i de toneangivende land og i hjemlandet. Bruken av tabeller og tidskurver er vel avpasset etter formålet og de tjener som et utmerket supplement til den tekstlige fremstillingen.

Også utvalget av de konjunkturteorier som er beskrevet er behersket og vel avpasset etter formålet.

Bokens analytiske del — den teoretiske hovedfremstillingen — er, som rimelig, atskillig vanskeligere tilgjengelig. Det er et imponerende stykke arbeid Poul Winding her har utført, et arbeid som må avtvinge den største respekt, ikke minst fordi han har forsøkt å samle mange spredte og forskjelligartede bidrag til et helhetsbilde og fordi han på enkelte punkter har valgt et helt personlig opplegg. Behandlingen begynner med en del definisjoner og begrepsavgrensninger som til slutt samles i en oversikt over hovedstørrelsene i et nasjonalregnskap eller »økosirk-relasjoner«. Forfatteren bruker her en terminologi som i allfall på ett avgjørende punkt avviker fra den som er blitt alminnelig og som i allfall har skaffet anmelderen en del hodebry.

Det gjelder hans definisjon av begrepet *brutto-investering*. Ett sted (s. 139) gir forfatteren inntrykk av at han med brutto-investering mener den samlede iverksatte (materielle) produksjon, dvs. det vi i norsk terminologi ville kalle »brutto-produksjonsverdien« \div verdien av tjenesteytelser. Et annet sted (s. 144) får en inntrykk av at han mener det vi ville kalle »bruttonasjonalproduktet« \div verdien av tjenesteytelser, mens han på neste side (145) allikevel inkluderer tjenesteytelsene ut fra det synspunkt at de kan betraktes som samtidig »brutto-investering« og disinvestering (forbruk). Denne oppfatningen at forfatteren med »bruttoinvestering« mener det som ellers i økonomisk litteratur vanligvis betegnes brutto-nasjonalprodukt (»gross national product«) er forhåpentligvis en riktig fortolkning av hans intensjoner. For å få passet dette begrepet inn i håndterlig makrostatisk modell velger han senere (s. 171) å se bort fra kapitalslitet slik at hans begrep »bruttoinvestering« (P) da blir lik »periodens inkomst« (Y) dvs. lik netto-nasjonalproduktet.

Det er etter anmelderens oppfatning grunn til å stille seg noe tvilende til hensiktsmessigheten av på denne måten å gi begrepet brutto-investering et nytt innhold særlig i betraktning av at det er definert identisk med det en nå er blitt vant til å betegne bruttonasjonalprodukt. Forfatteren har i allfall ikke gitt en overbevisende begrunnelse for det.

Et par andre definisjonsspørsmål har det ikke lyktes meg å finne ut av. F.eks.: Inkluderer forfatteren renter av offentlig gjeld i offentlig forbruk og dermed i nasjonalproduktet, eller betrakter han dem — i samsvar med vanlig terminologi — som en inntektsoverføring? Er det forfatterens mening slik som det synes å fremgå under omtalen av Y og T (s. 146) at en oppkreving av en viss del av skatten hos bedriftene i stedet for hos husholdningene i tilsvarende grad vil redusere nationalinntekten?

Når jeg som anmelder går såvidt detaljert inn på disse definisjonsspørsmålene er det dels fordi jeg selv har hatt en god del

hodebry med å kunne avgrense de begrepene forfatteren opererer med, og dels fordi det også ved denne boken gjelder den vanlige regelen at en forståelse av definisjonene er av fundamental betydning for en forståelse av den videre behandlingen. Således fører forfatterens begrepsdefinisjoner ham til en fremstilling av »indkomstmultiplikatoren« som avviker sterkt fra det sedvanlige, og som gir multiplikatoren et ganske annet innhold enn det som utvilsomt var Keynes' mening. Dette gir også sannsynligvis forklaringen på forfatterens skeptiske innstilling til nytten av dette begrepet.

I den videre behandlingen oppstiller forfatteren først en makrostatisk modell for en lukket sektor og går deretter i Kap. IX over til dynamisk analyse der han gjennomgår de ulike samfunnsgruppene og deres adferdsrelasjoner. Dette samles så i et forsøk på å gi en sammenfattende konjunkturforklaring for et lukket samfunn bestående av tre grupper: arbeidere, handlende og ferdigvareprodusenter. Forklaringen er først gitt i form av en matematisk fremstilling av en forløpsmodell bygget på »aksellerasjonsprincippet« og den »marginale forbrukstilbøyelighet«. Han kommer der frem til en differenslikning og drøfter betingelsene for tidsformen på sysselsettningens utvikling. Deretter er forklaringen gitt i en ikke-matematisk fremstilling.

Den matematiske fremstillingen vil trolig virke sterkt avskrekkende for studentene selv om forfatteren med prisverdig pedagogisk innsikt har gjengitt den matematiske utviklingen detaljert skritt for skritt. Etter anmelderens oppfatning ville boken imidlertid ha fått en mere tiltalende eller la oss si tiltrekkende form dersom de detaljerte matematiske utledningene var tatt ut av teksten og samlet i et appendiks. Derved ville den matematiske modellen ha fått en atskillig mindre dominerende plass i fremstillingen og derved ville forfatteren ha oppnådd å få sterkere understreket at modellen er forenklet og at den *ikke* inneholder en rekke av de relasjoner som er trukket inn i den tekstlige forklaringen.

Om hele denne delen av boken — såvel

den matematisk fremstilte modellen som den tekstlige og mer utførlige fremstillingen gjelder det at den er preget av en sterkt personlig innsats fra forfatterens side.

Det samme gjelder bokens siste del om konjunkturpolitikk. På en beundringsverdige klar måte har det her lyktes ham å få trukket frem en rekke sider ved problemet som — ut fra erfaringer i anmelderens hjemland — ofte ikke blir viet fornøden oppmerksomhet i den offentlige diskusjonen om konjunkturpolitikken.

Som sammenfatning er det grunn til å ønske forfatterne til lykke med denne læreboken som samtidig er preget av en stor arbeidsinnsats et dristig opplegg og et meget vellykket resultat. Rett nok er det en del avsnitt som er egnet til å vekke opposisjon, men når alt kommer til alt er det kanskje ikke noen uheldig egenskap ved en lærebok.

Ole Myrvoll.

Carsten Welinder: Företaget och dess ekonomi. Kooperativa förbundets bokförlag, Stockholm 1950, 224 sider. Pris: 13 sv. kr.

De første afsnit i denne bog omhandlende virksomhedernes omkostninger, prispolitik og investeringskalkuler svarer i omarbejdet form til forfatterens behandling af de tilsvarende problemer i hans tidligere bog: »Økonomisk teori och politik«. I bogens sidste afsnit behandles mere ud fra økonomiske end bogføringsmæssige synspunkter problemerne i forbindelse med gevinstberegning og statusopgørelse i en virksomhed, herunder de forskellige vurderings- og afskrivningsmetoder samt reservedannelse og beskatning. Endelig indeholder bogen en litteraturfortegnelse og et sagregister.

Forfatteren angiver i forordet, at bogens formål er at give en oversigt over, hvad man sædvanligvis betegner som teoretisk driftsøkonomi. Dette formål synes i fuldt mål at være nået i den letlæselige og inspirerende bog.

Oversigten er meget omfattende. Bogens 7 kapitler indeholder hver for sig mange

afsnit og underafsnit. Det ligger i sagens natur, at det har været umuligt inden for bogens rammer at give en fuldstændig behandling af alle disse enkelte spørgsmål, men det er anmelderens indtryk, at det væsentlige overalt er kommet med. Den, der vil trænge dybere ned i enkelte af problemerne og deres løsning under forskellige forudsætninger, kan forfatteren med rette henvise til at studere arbejder, der ikke som det foreliggende tager sigte på at give et overblik over disciplinen driftsøkonomi, men som kun beskæftiger sig med enkeltproblemer inden for denne disciplin. Sådanne arbejder er der da også i stort antal henvist til i bogen.

Forfatterens åbenbart store aktualitetsans giver sig udslag i en række interessante oplysninger og eksempler af ny dato hentet fra det svenske erhvervsliv, ligesom der både spredtvis og i et særligt afsnit fremsættes en række synspunkter, der mere end sædvanligt i en driftsøkonomisk lærebog fører de skattemæssige hensyn, som en moderne driftsherre må tage, frem i lyset.

Forfatteren tør på grund af de eksisterende inflationstendenser ikke afgøre, om den nuværende — trods høje skatter — stærke svenske realkapitaldannelse kan tages som udtryk for, at beskatningen kun har ringe betydning for selve investeringsvolumenen, men han mener, at den stærke beskatning i hvert fald påvirker investeringens retning, fordi spørgsmålet om, hvilke investeringer, der ud fra et skattemæssigt synspunkt er mest lønnende, får betydning for driftsherrernes investeringskalkuler, og fordi beskatningen ikke rammer finansielle investeringer og realinvesteringer lige hårdt.

Dette spørgsmål er interessant og har et videre perspektiv. Anmelderen kan følge forfatteren i ovennævnte betragtning, men når forfatteren åbenbart side 116 hælder til den anskuelse, at beskatningen diskriminerer mod realinvesteringer, må der være grund til at sætte spørgsmålstegn. Forfatteren kommer da også selv lidt senere ind på, at mulighederne for gennem skattefri afskrivninger og gennem udnyttelse af bogholderimæssige tab at danne skjulte reser-